

FISKERIDIREKTORATET

Instruks

Ved rømming av fisk fra **ukjent** kilde

Vedtatt av fiskeridirektør Liv Holmefjord 1. juni 2016

Instruks ved rømming av fisk fra ukjent kilde

Innledning.....	3
Formål med instruksene	3
Instruksene gjelder	3
Ansvar for instruksene.....	3
Informasjonsflyt.....	4
Intern informasjonsflyt.....	4
Mediehåndtering.....	4
Regional vaktordning.....	5
Varslingsplan.....	5
Loggføring	5
Mottak av tipsmelding.....	5
Vurdering av rømmingsomfang og skadepotensial.....	6
Vurdering av rømmingstidspunktet	6
Vurdering av rømmingsomfanget	6
Vurdering av skadepotensialet	6
Varsling og undersøkelse	7
Varsling ved krevende situasjoner.....	7
Akvaspor.....	7
Prøvetaking av rømt oppdrettsfisk.....	7
Innsamling av referanseprøver/iverksetting av sporing	7
Innsending av prøver	8
Skadebegrensning	8
Vurdering av tiltak.....	8
Anmeldelse.....	9
Dersom kilden blir oppdaget	9

Innledning

Rømming av oppdrettsfisk er en av de største utfordringene akvakulturnæringen og forvaltningen står overfor. Gjennom ordinær saksbehandling og tilsynsrollen arbeider Fiskeridirektoratet for å forebygge rømming. Likevel skjer det rømminger. Direktoratet skal være best mulig forberedt til å håndtere slike situasjoner for å redusere konsekvensene, informere publikum og hente erfaringer i det forebyggende arbeidet.

Formål med instruksen

- Sikre at Fiskeridirektoratet har en helhetlig og profesjonell håndtering av hendelser
- Sikre lik praksis i regionene for å bidra til forutsigbarhet for alle involverte
- Sikre at skadebegrensende tiltak blir gjennomført
- Gi tilsynspersonell trygghet i jobben og skape en felles rolleforståelse
- Sikre intern informasjonsflyt og god mediehåndtering

Instruksen gjelder

- Rømming fra ukjent anlegg
- Utgangspunktet er at det fanges oppdrettsfisk av et visst omfang i et område uten at man kan knytte den til melding om rømming/mistanke om rømming

Ansvar for instruksen

- Fiskeridirektøren fastsetter instruksen og har det øverste ansvaret for at den blir fulgt
- Seksjonssjefen i tilsynsseksjonen har ansvar for å informere om instruksen og for å revidere den
- Regiondirektøren i den enkelte regionen har ansvar for at egne ansatte er kjent med instruksen og at den blir fulgt

Informasjonsflyt

Intern informasjonsflyt

Regionen skal løpende sende relevante opplysninger til tilsynsseksjonen i alle rømmingssaker. Opplysningene danner blant annet grunnlaget for mediehåndtering og orientering til departementet.

Tilsynsseksjonen skal ved behov kalle inn regionens ledelse og kommunikasjonsdirektøren til møte for å sikre intern informasjonsflyt. Antall møter og hyppighet vurderes i hver sak. Lederne avgjør hvilke medarbeidere som bør delta.

Mediehåndtering

Mediehåndteringen koordineres for å sikre at Fiskeridirektoratet opptrer enhetlig.

Mediehåndtering er et lederansvar. Unntaksvis kan leder overlate kontakt med media til saksbehandler i spørsmål som for eksempel krever spesiell fagkunnskap. Leder må på forhånd avtale med saksbehandler hva vedkommende kan uttale seg om.

Dersom man er usikker på noe rundt kontakten med media, skal man henvende seg til kommunikasjonsstaben for å få råd.

Hvem har ansvar for å uttale seg om hva?

- Ledelsen i regionen: faktaopplysninger om det operasjonelle i saken
- Ledelsen ved hovedkontoret: overordnede uttalelser

Tilsynsseksjonen skal koordinere arbeidet med å legge ut nyhetssak på fiskeridir.no. Den første meldingen skal legges ut så snart som mulig, deretter oppdateres saken etter samme mal når det kommer nye vesentlige opplysninger:

- Regionen har ansvar for å sende faktaopplysninger, eller et utkast om det operative til tilsynsseksjonen og kommunikasjonsstaben
- Tilsynsseksjonen har ansvar for å legge til overordnede vurderinger
- Kommunikasjonsstaben ferdigstiller og publiserer

Veiledende punkt til møte med media:

- Utad er vi Fiskeridirektoratet, ikke region eller hovedkontor
- Vise til Fiskeridirektoratet sin vurdering av rømmingsomfang og skadepotensial
- Opplyse om skadebegrensende tiltak
- Vise til relevante fiskeregler
- For spørsmål rundt mattrygghet, viser vi til Mattilsynet
- Vi ønsker tips om fangster til vår døgnåpne vakttelefon 03415
- Gi informasjon om mottaksstasjoner for gjenfanget rømt fisk
- Be eventuelt om referatsjekk ved intervju

Regional vaktordning

For å håndtere en akutt situasjon så raskt som mulig, skal regiondirektøren etablere en vaktordning med en rømmingsansvarlig når regionen er uten bemanning over tid, som jul og påske. Det skal også etableres vaktordning i helger når det er varslet uvær som kan medføre økt rømmingsfare i regionen.

Når vaktordningen er operativ, skal kopi av vaktplanen sendes til seksjonssjefen ved tilsynsseksjonen og kommunikasjonsdirektøren.

I perioder med lav bemanning, som ferier og langfri, skal det avtales hvem som fungerer som rømmingsansvarlig innenfor normal arbeidstid (dette gjelder en av de ansatte som er på jobb).

Varslingsplan

Som en del av beredskapen skal hver region utarbeide en varslingsplan som minimum skal inneholde kontaktinformasjon til:

- Oppdrettsselskap i regionen
- Fiskeridirektoratets hovedkontor: tilsynsseksjonen, kommunikasjonsstaben.
- Fylkesmennenes miljøvern avdeling
- Mattilsynets aktuelle regioner
- Poli/lensmenn
- Elveeierlag i regionen

Varslingsplanen gjøres kjent og skal være lett tilgjengelig for alle involverte medarbeidere i regionen. Seksjonssjefen er ansvarlig for at planen holdes oppdatert.

Loggføring

Regionen skal loggføre de innhentede opplysningene, vurderingene og tiltakene som utføres i henhold til instruksene.

Mottak av tipsmelding

Utgangspunktet er at det fanges oppdrettsfisk av et visst omfang i et område, uten at man kan knytte den til melding om rømming eller mistanke om rømming. Det nye systemet for mottak av slike meldinger til FMC sørger for at relevante opplysninger registreres og kan visualiseres i Tableau. Alle meldinger av

denne typen skal registreres i dette systemet. Instruksen utløses når omfanget av fangstene er slik at regionen vurderer at det må ha skjedd en urapportert rømmingshendelse.

Opplysningene bør sjekkes mot biomassedatabasen for å identifisere potensielle rømmingsanlegg. Dette kan gjøres via Tableau.

Vurdering av rømmingsomfang og skadepotensial

Regionen skal vurdere omfanget og skadepotensialet. Hensikten er raskest mulig å kunne sette i gang riktige skadebegrensende tiltak og sikre god mediehåndtering og kommunikasjon.

Vurdering av rømmingstidspunktet

Rømmingstidspunktet må vurderes ut fra følgende opplysninger:

- Tidspunkt for innmeldte observasjoner og fangster
- Fôrrester i mage/tarm
- Andre relevante opplysninger

Vurdering av rømmingsomfanget

Rømmingsomfanget må vurderes ut ifra følgende opplysninger;

- Innrapporterte observasjoner og fangster
- Tidligere erfaringer
- Andre relevante opplysninger

Omfanget kan klassifiseres i følgende kategorier:

- Svært liten: 1 - 19
- Liten: 20 - 999 fisk
- Middels: 1000 - 9999 fisk
- Stor: 10 000 fisk eller flere

Vurdering av skadepotensialet

Skadepotensialet må vurderes ut ifra følgende:

- Art
- Antatt rømmingsomfang
- Fiskens størrelse og stadium
- Om det er stamfisk
- Tid på året
- Geografiske faktorer
- Vår-/høstmolt
- Andre relevante opplysninger

Varsling og undersøkelse

Varsling skal skje i henhold til varslingsplanen.

Regionen varsler umiddelbart oppdrettere i det aktuelle området på telefon eller e-post. Regionen skal be den enkelte oppdretter om å kontrollere anlegget. Det inkluderer å sjekke samtlige nøter med dykker/ ROV innen en bestemt, kort frist.

Regionen varsler Fylkesmannen og Mattilsynet umiddelbart.

Regionen må vurdere å varsle politiet om at det foreligger mistanke om rømming av fisk, slik at de allerede på dette tidspunktet kan velge å gjøre egne undersøkelser.

Alle oppdrettere som er kontaktet skal umiddelbart gi tilbakemelding på telefon eller e-post til regionen om resultatet av undersøkelsene. Oppdrettere som finner hull i en not, eller avdekker annen potensiell rømmingsårsak, skal i tillegg sende skriftlig rømmingsmelding (Melding om rømming - del 1) via FMC.

Regionen kan også ta kontakt med lokale dykkerfirma og høre om de har hatt oppdrag som kan settes i sammenheng med observasjonene av rømt oppdrettsfisk.

Varsling ved krevende situasjoner

Ved spesielt krevende situasjoner, skal regiondirektøren kontakte seksjonssjefen ved tilsynsseksjonen, som vurderer om beredskapsnivået skal økes.

Akvaspor

Prøvetaking av rømt oppdrettsfisk

Dersom ingen oppdrettere melder tilbake om hull i not eller annen potensiell rømmingsårsak, står man fremdeles overfor en rømming fra ukjent kilde. Regiondirektøren avgjør om det skal settes i gang innsamling av prøver fra gjenfanget rømt fisk. Normalt skal innsamling settes i gang. Tilsynsseksjonen skal holdes orientert.

Prosedyren skal gjennomgås av involvert personell i regionen før innsamlingen av prøver settes i gang. Seksjonssjefen i tilsynsseksjonen kan pålegge regionen å starte innsamling av prøver fra gjenfanget rømt fisk.

Se Akvaspor 1A - Prosedyre for prøvetaking av rømt oppdrettsfisk.

Innsamling av referanseprøver/iverksetting av sporing

Dersom prøver av rømt fisk er samlet inn i henhold til prosedyren, skal sporing vurderes.

Regiondirektøren og seksjonssjefen på tilsynsseksjonen drøfter om sporing skal iverksettes. Seksjonssjefen har det endelige ansvaret for beslutningen. Regiondirektøren har ansvar for at regionen utfører

innsamlingen i henhold til prosedyren. Tilsynsseksjonen har ansvar for kontakt med Havforskningsinstituttet som analyserer prøvene.

Se Akvaspor 2A – Prosedyre for innsamling av referanseprøver.

Innsending av prøver

Regiondirektøren har ansvar for at regionen sender prøvene til tilsynsseksjonen etter gjeldende prosedyre. Prøver skal ikke sendes direkte til Havforskningsinstituttet.

Se Akvaspor 3 – Prosedyre for innsending av DNA-prøver.

Dersom rømmingskilden blir kjent, fortsetter man på Instruks ved rømming eller mistanke om rømming av fisk fra kjent kilde.

Skadebegrensning

Fiskeridirektoratet har ansvar for å håndtere akutte situasjoner og bestemme eventuelle skadebegrensende tiltak etter rømming fra ukjent kilde. Regionen skal kontakte seksjonssjefen ved tilsynsseksjonen og orientere om situasjonen.

Regionen og tilsynsseksjonen skal sammen med Fylkesmannen vurdere hvilke tiltak som bør settes i verk. Kostnadene i forbindelse med tiltakene regnskapsføres ved tilsynsseksjonen.

Vurdering av tiltak

- Tilsynsseksjonen og regionen skal vurdere om det på oppdrag fra Fiskeridirektoratet skal iverksettes aktivt gjenfangstfiske i sjøen
- Tilsynsseksjonen og regionen skal vurdere om det på oppdrag fra Fiskeridirektoratet skal iverksettes overvåkning og aktivt uttak i vassdrag (om metodikk for uttak se NINA-rapport 972)
- I tillegg kan vi vurdere å åpne for allment fiske etter nærmere tillatelse fra fylkesmannen

Når det gis gjenfangstopppdrag i sjø, skal det normalt stilles krav om at:

- Det rapporteres underveis til Fiskeridirektoratet og Fylkesmannen på skjema som er tilgjengelig på fiskeridir.no
- Det leveres en skriftlig sluttrapport (antall fisk, størrelsesfordeling, samlet vekt og artsfordeling)

Når det gis gjenfangstopppdrag i vassdrag skal det normalt stilles krav om at:

- De nødvendige tillatelsene innhentes
- Arbeidet utføres av kvalifisert personell
- Det tas skjellprøver for å verifisere om det er oppdrettsfisk eller villfisk
- Det rapporteres underveis til Fiskeridirektoratet og Fylkesmannen
- Det leveres en skriftlig sluttrapport

- Ved uttak i vassdrag skal data gjøres tilgjengelige for forvaltningen og det nasjonale overvåkingsprogrammet for rømt fisk.

Fiskeridirektoratet kan etter forskrift om fellesansvar for utfisking av rømt oppdrettsfisk § 3, fjerde og femte ledd, søke om å få dekket utgiftene til tiltak. Tilsynsseksjonen er ansvarlig for denne søknaden.

Anmeldelse

Rømming fra ukjent kilde skal normalt anmeldes til politiet.

Det vises for øvrig til Retningslinjer for å anmelde overtredelser etter akvakulturloven.

Dersom kilden blir oppdaget

Dersom regionen får kjennskap til hvilket anlegg rømmingen har skjedd fra, skal det gjennomføres et tilsyn så raskt som mulig

Se Instruks ved rømming eller mistanke om rømming av fisk fra kjent kilde.

Telefon: 03495

Faks: 55 23 80 90

Adresse: Postboks 185 Sentrum, 5804 Bergen

Besøksadresse: Strandgaten 229, Bergen

E-post: postmottak@fiskeridir.no

www.fiskeridir.no

Livet i havet – vårt felles ansvar